

Силабус навчальної дисципліни «ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА»

**Спеціальність: 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація**

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма	Декоративне мистецтво
Статус дисципліни	Навчальна дисципліна нормативної частини циклу загальної підготовки
Форма навчання	Денна
Курс	1 (перший)
Семестр	1 (перший)
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS 90 годин 30 аудиторних годин 26 годин лекцій 4 години семінарів 60 годин самостійної роботи студентів
Форма підсумкового контролю	Залік
Розклад	2 години на тиждень
Мова викладання	Українська

Кафедра	Кафедра історії мистецтва та соціально-гуманітарних наук
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://kipdm.com/studentu.html у Розділі «Студенту» – «Система дистанційного навчання»
Консультації	П'ятниця з 11:50 до 12:50, ауд. 2
Онлайн-консультації	Надаються за тиждень до складання заліку з дисципліни
Викладач	Горбань Річард Анатолійович професор, доктор філософських наук, професор кафедри історії мистецтва та соціально-гуманітарних наук
Контактний телефон	+380 66 80 76 576
E-mail викладача	graukr@gmail.com
ORCID iD	https://orcid.org/0000-0001-7112-9723
SCOPUS	https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57221647075
Web of Science ResearcherID	https://www.webofscience.com/wos/author/record/28499147
ResearchGate	https://www.researchgate.net/publication/338997131 https://www.researchgate.net/publication/338993290
Google Scholar	Річард Горбань (Richard Gorban) - Google Академія
Academia.edu	https://lnam.academia.edu/РічардГорбань
Профіль в електронній бібліотеці Чтиво	https://chtyvo.org.ua/authors/Horban_Richard/

Анотація до дисципліни

Дисципліна «Філософія мистецтва» передбачає висвітлення основних етапів розвитку філософської теорії мистецтва, а також поглиблений аналіз його художньо-образної природи, морфології й соціокультурних функцій. Вивчення дисципліни скероване на формування творчої естетично розвиненої особистості, яка опанувала основи художньої теорії та практики, засвоїла критерії естетичної оцінки мистецьких творів, розуміє закономірності розвитку мистецтва, естетико-теоретичні й психологічні засади творчого процесу.

Предмет дисципліни

Закономірності художньо-образного пізнання та відображення світу.

Мета дисципліни

Надання абстрактно-теоретичних знань і навичок філософського осмислення сутності, соціального призначення та специфіки мистецтва в контексті світової культури, ознайомлення з основними поняттями, підходами й напрямками розвитку філософії мистецтва з метою розширення теоретичного базису для формування компетентних суджень у галузі художньої культури та розвитку навичок сприйняття й осмислення творів сучасного мистецтва.

Завдання дисципліни

- оволодіти знаннями про основні етапи становлення філософії мистецтва як особливої форми осмислення художньо-естетичної діяльності особи;
- усвідомити сутність суспільного призначення особливостей функціонування мистецтва як форми суспільної свідомості;
- простежити етапи формування філософських поглядів і концепцій на природу мистецтва в контексті історії світової культури;
- опанувати методологією компаративного підходу до вивчення мистецьких феноменів, явищ й артефактів в їхньому взаємозв'язку;
- осмислити сучасний стан і характерні тенденції розвитку мистецтва.

У процесі засвоєння дисципліни студенти мають <u>знати</u> <u>уміти</u>	– історичні етапи становлення філософської теорії мистецтва; – закономірності розвитку мистецтва в просторі і часі; – формальні та змістовні особливості різновидів художньої творчості; – провідні філософські концепції мистецтва; – особливості сучасних підходів до розвитку художньо-естетичної проблематики; – оперувати категоріально-понятійним апаратом філософії мистецтва; – розуміти семантику художніх образів, адекватно сприймати їх естетичні якості; – визначати особливості концептуальної репрезентації в сучасних мистецтвах; – володіти доступними навичками естетичної оцінки та художньо-естетичної комунікації.
Програмні компетентності <i>Інтегральна компетентність (ІК)</i> <i>Загальні компетентності (ЗК)</i>	Здатність розв’язувати складні завдання й практичні проблеми в галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва на підставі філософських засад і теорій мистецтва як художньо-образної форми пізнання дійсності та сучасної конкретизації онтологічних, соціокультурних, антропологічних вимірів естетичних феноменів у процесі практичної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог. ЗК1 – здатність генерувати нові ідеї (креативність); ЗК2 – вміння виявляти, ставити та розв’язувати проблеми; ЗК3 – здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності); ЗК6 – здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

Фахові компетентності (ФК)	ЗК7 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ФК1 – переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу; ФК2 – здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних, технологічних етапів розвитку суспільства; ФК6 – здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості.
Програмні результати навчання (ПНР)	Результати навчання спрямовані на формування філософсько-світоглядних засад активно-творчої професійної діяльності (мистецької, дослідницької, педагогічної) у сфері культури і мистецтва та свідомого ставлення особи до аксіологічного й комунікативного потенціалу мистецтва в сучасному діалогічному просторі культури в умовах швидких цивілізаційно-парадигмальних трансформацій у сучасному світі. ПНР1 – визначати, аналізувати та пояснювати історичні, культурологічні, соціокультурні, художньо-естетичні аспекти розвитку світового й українського образотворчого і декоративного мистецтва; ПНР2 – інтерпретувати і застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні та формально-стилістичні чинники образотворення; ПНР4 – представляти формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства; ПНР5 – критично осмислювати теорії, принципи, методи та поняття з різних предметних галузей для розв’язання завдань і проблем

	у галузі образотворчого та/або декоративного мистецтва; ПНР7 – володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, проводити аналіз та систематизацію фактологічного матеріалу, а також методикою проведення наукових досліджень; ПНР10 – застосовувати в мистецькій і дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва; ПНР11 – володіти знаннями до визначення ефективності й апробації сучасних теоретичних підходів і концепцій інтерпретації феноменів культурно-мистецьких процесів.
Пререквізити	Знання з філософії, історії та культури України, історії мистецтва, історії мистецтва за фахом, історії художніх стилів та історії орнаментів, історії дизайну та історії моди.
Постреквізити	Знання з філософії мистецтва можуть бути використані під час написання дипломної магістерської роботи й у процесі засвоєння обов’язкових і вибіркових компонент освітньо-професійної/наукової програми: ОК5, ОК6, ОК7, ОК9, ВК2, ВК3, ВК4.

Структура навчальної дисципліни

Будується на традиційних засадах академічної освіти та спирається на послідовне вивчення матеріалу навчальної дисципліни, конкретизоване в темах лекційних і семінарських занять згідно з календарно-тематичним планом.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН						
№ теми	ТЕМА	ECTS	Години			
Тиждень			Усього	Лекції	Семінар	СРС
Модуль І. Філософія мистецтва – наука, що вивчає мистецтво як феномен культури		1	30	8	2	20
1. 1 тиж.	Філософія мистецтва як наука в системі мистецтвознавчих і філософських дисциплін, її завдання, основні проблеми та теми	6	2	–	4	
2. 2 тиж.	Філософія мистецтва в теоретичному аспекті	3	1	–	2	
3. 2 тиж.	Категорії мистецтва і філософії мистецтва	3	1	–	2	
4. 3 тиж.	Діалектика мистецтва	3	1	–	2	
5. 3 тиж.	Морфологія мистецтва	3	1	–	2	
6. 4 тиж.	Мистецтво як феномен культури, його цілі та функції	6	2	–	4	
7. 5 тиж.	Мистецтво і релігія – діалектика зв'язків і взаємовпливів	6	–	2	4	
Модуль ІІ. Художній образ – універсальна категорія філософії мистецтва та система предметних значень і смислів. Семіотична основа художнього образу		1	30	10	–	20
8. 6 тиж.	Художній образ, його рецепція та інтерпретація	6	2	–	4	
9. 7 тиж.	Художній образ як універсальна категорія філософії мистецтва	6	2	–	4	
10. 8 тиж.	Семіотична основа художнього образу	6	2	–	4	

11.						
9 тиж.	Художній образ і симулякр	6	2	–	4	
12.						
10 тиж.	Семіозис образотворчого мистецтва межі ХХ–ХХІ століть	6	2	–	4	
Модуль III. Філософська парадигма та тенденції розвитку сучасного мистецтва		1	30	8	2	20
13.						
11 тиж.	Постмодернізм як філософський контекст мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ століть	6	2	–	4	
14.						
12 тиж.	Зміна культурної парадигми постмодернізму на межі ХХ–ХХІ століть. Постпостмодернізм	6	2	–	4	
15.						
13 тиж.	Вплив науково-технічного прогресу та глобальних культурно-цивілізаційних трансформацій на мистецтво	6	2	–	4	
16.						
14 тиж.	Мистецтво у віртуальній реальності	3	1	–	2	
17.						
14 тиж.	Митець у техногенному світі екологічної кризи та війни	3	1	–	2	
18.						
15 тиж.	Філософія митця в екзистенційно-кордоцентричному вимірі особи (проблематичне коло)	6	–	2	4	
Усього годин		3	90	26	4	60
Лекції та семінарські заняття		Плани лекцій і семінарських занять, списки літератури й посилання на інтернет-ресурси до них подано в методичній розробці, примірники якої зберігаються на кафедрі історії мистецтва та соціально-гуманітарних наук і в бібліотеці КІПДМ: Навчально-методичний комплекс (основний зміст лекцій, семінарських занять і самостійної роботи студентів за кредитно-модульним курсом) із навчальної дисципліни «Філософія мистецтва» для магістрів галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація / автор-уклад. Р. А. Горбань. Івано-Франківськ: ПП Маргітич О. І., 2019. 34 с.				

Політика навчальної дисципліни

Правила поведінки студентів на заняттях

- комунікація та співпраця є важливими компонентами засвоєння знань і професійних компетентностей, тому студент і викладач несуть обопільну відповідальність за створення безпечного і сприятливого для навчання середовища;
- недопустимі запізнення студентів на аудиторні заняття без поважних причин, у випадку запізнення з поважної причини студент має зайти в аудиторію, не привертаючи до себе уваги, а після заняття пояснити викладачу причину;
- в аудиторії заборонено вживати їжу та напої, за винятком води й у разі медичної необхідності;
- під час аудиторних занять заборонено користуватися мобільними телефонами й іншими девайсами, вони мають бути вимкнені або переведені в беззвучний режим, ноутбуки чи планшети можна використовувати лише для виконання навчальних завдань.

Правила комунікації в межах навчального процесу

- студент має право звертатися до викладача за додатковим поясненням матеріалу змісту модуля чи змісту семінарських завдань протягом робочого часу усно, електронною поштою чи засобами повідомлень;
- за потребою студентів викладач призначає консультацію для аналізу самостійної роботи студента, відвідування таких консультацій – за бажанням студента;
- викладач ознайомлює студентів з методичними рекомендаціями щодо підготовки до семінарів і виконання самостійної роботи;
- студенти мають право користуватися методичним забезпеченням і власними навчальними посібниками

Політика контролю	– поточний контроль здійснюється у форматі опитування, перевірки конспектів підготовки до семінарського заняття та презентації до кожного змістового модуля підсумкового аналітичного есе (у письмовій і усній формі); – підсумковий контроль проводиться у формі заліку по закінченні вивчення курсу з метою оцінювання результатів засвоєння студентами навчальної дисципліни; – залік відбувається у формі захисту аналітичних есе, написаних студентом до кожного модуля.
--------------------------	---

Політика оцінювання				
ECTS	Бали	Оцінка	Нарахування балів	Система оцінювання рівня досягнень студента є накопичувальною і ґрунтується на принципах ЄКТС. Студенти відвідують лекції, готуються до семінару та виконують три модульні письмові роботи. Для забезпечення оперативного контролю за якістю навчання дисципліна поділяється на три семестрові модулі: перший і третій оцінюються у максимально можливих 35 балів кожний, другий – 20 балами. Максимальна кількість балів за вивчення курсу становить 100 балів: 90 – за практичні завдання, виконані впродовж семестру, 10 – за залік. Активна участь у семінарському занятті оцінюється 15 балами. Написання підсумкового есе до кожного модуля є обов’язковим і оцінюється від 10 до 20 балів (10 – задовільно, 15 – добре, 20 – відмінно). Студент, який відвідував усі аудиторні заняття, брав у них активну участь, вчасно виконував письмові завдання та набрав 80–90 балів, 10 залікових балів отримує автоматично. Студент, який набрав менше 50 балів, до заліку не допускається.
A	90–100	зараховано		
B	82–89			
C	74–81			
D	64–73			
E	60–63			
FX	35–59	не зараховано з можливістю повторного складання		
F	1–34	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни		

1. Методичне забезпечення

Підручники, посібники, науково-дослідницькі праці та першоджерела з філософії мистецтва доступні на сайті КІПДМ ЛНАМ у Розділі «Студенту» – «Система дистанційного навчання»: <http://kipdm.com/studentu.html>

Методичні розробки викладача:

Навчально-методичний комплекс (основний зміст лекцій, семінарських занять і самостійної роботи студентів за кредитно-модульним курсом) з навчальної дисципліни «ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА» для магістрів галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація / автор-уклад. Р. А. Горбань. – Івано-Франківськ: ПП Маргітич О. І., 2019. – 34 с.

Інформаційні ресурси бібліотек:

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського:

<http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>

Електронна бібліотека. «Культура України»:

<https://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=31>

Бібліотека українського мистецтва: <https://uartlib.org/allbooks/#>

Електронні посібники з філософії: <https://pidruchniki.com/filosofiya/>

Підручники для студентів онлайн: <https://stud.com.ua/filosofiya/>

Index of Philosophy Ukrainian: <http://www.philosophy.ua/?q=community>

Електронна бібліотека «Чтиво»: <https://chtyvo.org.ua/authors/letter/24/>

Електронна бібліотека «ПЛАТОНАНЕТ»:

https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/2.1576.ua

Бібліотека українського світу:

<http://194.106.216.224:8080/books/all/all/7>

Електронна бібліотека Diasporiana.org.ua: <https://diasporiana.org.ua/>

(електронна бібліотека, заснована Олегом Богуславським 2011 р. як проєкт зі збереження інтелектуальної спадщини української еміграції, зміцнення культурних зв'язків і формування позитивного іміджу України у світі).

Сайти, блоги, мистецькі проєкти:

Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України: <http://www.mari.kiev.ua/publications/monographs>

Блог Yoair.com

Категорія «мистецтво»: <https://www.yoair.com/uk/blog/category/art/>

Категорія «естетика»: <https://www.yoair.com/uk/blog/tag/aesthetics/>

Тема «Історія естетики та філософії мистецтва»:

<https://www.yoair.com/uk/blog/history-of-aesthetics-and-philosophy-of-art/>

Тема «Історія художньої фотографії та її цінності в сучасному світі»:

<https://www.yoair.com/uk/blog/the-history-of-artistic-photography-and-its-values-in-the-modern-world/>

«ARTEFACT» міжнародний соціально-культурний проєкт:

<https://artefact.live/home/>

Культуртригер: <https://www.youtube.com/@kulturtrigger>

Галерея ЛНАМ. Проєкт: *Доступно про мистецтво* (лекції викладачів Львівської національної академії мистецтв):

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLbqV4Rb9Ry-ld7f-wd94cldyyEcQJMPPhQ>

Mystetskyi Arsenal: <https://www.youtube.com/@mystetskyi/featured>.

Культурна асоціація «Новий Акрополь» в Україні:

<https://newacropolis.org.ua/projects/Skovoroda-300>

Ісландія. Проєкт: *Лекторій*:

https://www.youtube.com/playlist?list=PL0uXplhINGZRdvKKBVXQlY_9u8OKhXYfh

Аудіокнига.UA: <https://www.youtube.com/@UA-iu1xk>

Культурний Проєкт. Проєкт: *Відкрита лекція*:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLpBRE6fTmetpG4JUPhWF-eh3wOjSzaLD>

Культурно-мистецький центр НаУКМА:

<https://www.youtube.com/@user-wj2vq2nw6h/videos>

Твоя Підпільна Гуманітарка:

<https://www.youtube.com/watch?v=83y-K7IkQ38>

Horse & Penguin – канал про сучасне мистецтво:

<https://www.youtube.com/@HorsePenguin>

Аудіоматеріали:

Естетика: Підручник / за ред. Л. Левчука. Київ: Вища школа, 2000. 399 с.:

https://www.youtube.com/playlist?app=desktop&list=PL47_m_Ga4AecqNbc_NPYhFFdq_TeNH1Um

Відеоматеріали youtube:

Огляд фільму «*Атлантида*» від МаріАм Блог:

<https://www.youtube.com/watch?v=rKazDcCghY8>

Україна візьме Оскар?! «*Атлантида*» огляд фільму + інтерв'ю з режисером!
Блог Загін Кіноманів: <https://www.youtube.com/watch?v=v-MdqmVITFg>

У пошуках втраченого завтра: Як література й мистецтво мислять про майбутнє (після війни). **Валентин Васянович**, Наталя Ворожбит, Максим Курочкін:

<https://www.youtube.com/watch?v=mNZYPSx5Gs0>

Лекція Євгена Ворожейкіна «Естетичний бунт та візуальна культура», прочитана 5 серпня 2022 року кандидатом філософських наук, доцентом Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова:

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=70stH1ajhi8>

Онлайн-лекція Крістіани Пол «Тренди цифрового мистецтва», прочитана 19 жовтня 2021 року американською кураторкою та дослідницею нових медіа:

<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Us8TKpttXН0>

Лекція від Остапа Українця «Як з'явилась естетика?», прочитана 8 липня 2020 року українським перекладачем, письменником, що працює в жанрі фентезі й історичної прози. Він став літературним відкриттям 2017 року за версією видання «Дзеркало тижня»: <https://www.youtube.com/watch?v=KBrcTNGqo80>

Лекція Яніни Пруденко «Як мистецтво може сприяти розвитку науки?», прочитана 18 липня 2018 року культурологом, кандидатом філософських наук, доцентом кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова:

https://www.youtube.com/watch?v=gS4Z-_PHJfw

Лекція Ришарда Ключинського «Від запрограмованого до вирощеного мистецтва», прочитана 7 травня 2018 року в рамках освітньої програми виставки «FLASHBACK. Українське медіамистецтво 1990-х» професором культурно-медійних досліджень у Лодзькому університеті (Польща), головою Школи медіа та аудіовізуальної культури, професором Академії образотворчих мистецтв:

<https://www.youtube.com/watch?v=eplLj8M2mVs>

Семінар Ришарда Ключинського «Мистецтво і наука як теоретичний і кураторський виклик», прочитаний 7 травня 2018 року:

https://www.youtube.com/watch?v=RbOZD3_1pII

Наукова та мистецька періодика (сайти видань):

Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених (наукові дослідження з гуманітарних наук: історія, мистецтвознавство, мовознавство, літературознавство, педагогіка). Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич: <http://www.afhn-journal.in.ua/archives>

Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки:

Мистецькі обрії. Збірник наукових праць (*питання сучасного мистецтвознавства, архітектурознавства, культурології, художньої культури*). Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Київ:

<http://www.mari.kiev.ua/science/scientific-publications/art-horizons>

Аркадіа. Культурологічний та мистецтвознавчий журнал (*мистецтвознавство та культурологія*). Одеський національний політехнічний університет. Одеса: <https://www.cultonpu.com/magazine-arcadia>

Артанія. Мистецький журнал (*питання історії мистецтва, психології творчості, критики, публіцистики*). Національна асоціація митців. Київ:

<http://www.artanija.com/>

АРТ-платФОРМА. Науковий альманах (*актуальні питання культури та мистецтва: цирк у системі сценічних мистецтв, театральне мистецтво та режисура, музикознавчі студії, естрадознавство, хореографія в художньому просторі культури, театральний дизайн, сценографія в контексті художньої культури*). Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв. Київ:

<http://art-platforma.kmaecm.edu.ua/index.php/art1/index>

Арт-простір. Науковий журнал (*актуальні питання теорії й історії культури, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, архітектури та дизайну*). Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ:

<https://art-space.kubg.edu.ua/index.php/journal#.WdSeNTiPORk>

Вісник Київського національного університету культури і мистецтв.

Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво (*аудіовізуальне мистецтво, виробництво, фотомистецтво*). Київський національний університет культури і мистецтв. Київ: <http://audiovisual-art.knukim.edu.ua/>

Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство (*театральне мистецтво; музичне мистецтво; кіно-, теле- та інші екранні мистецтва; образотворче та декоративно-прикладне мистецтво і архітектура; хореографічне мистецтво; технічна естетика і дизайн; теорія та історія мистецтва*). Київський національний університет культури і мистецтв. Київ:

<http://arts-series-knukim.pp.ua/>

Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтвознавство (*актуальні проблеми театрознавства, образотворчого мистецтва, музикознавства, культурології*). Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів:

<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/artstudies/issue/archive>

Вісник Львівської національної академії мистецтв (*питання теорії і практики творчості, освіти, мистецтвознавчих пошуків, мистецьких постатей, культурної спадщини, менеджменту мистецтва в умовах ринкових*

відносин). Львівська національна академія мистецтв. Львів:
<https://visnyk.lnam.edu.ua/visnyk>

Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (*культурологія, мистецтвознавство*). Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ: <http://journals.uran.ua/visnyknakkkim/issue/archive>

Вісник Прикарпатського університету. Серія: Мистецтвознавство (*історія, теорія, психологія мистецтва; історія, теорія культури*). Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: <https://art.pnu.edu.ua/2018/02/28/>; <https://visnyk-art-pu.wixsite.com/visnyk-art-pu-if-ua>

Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв (*технічна естетика, дизайн, архітектура, образотворче мистецтво, застосування новітніх технологій у мистецтвознавстві*). Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Харків: <https://visnik.org.ua/view-uk/?y=2022&n=1>

Культура і сучасність. Альманах (*актуальні питання культурології, мистецтвознавства, менеджменту соціокультурної діяльності, опосередковані динамічними змінами на сучасному етапі цивілізаційних трансформацій*). Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ: <http://journals.uran.ua/kis>

Культура і мистецтво у сучасному світі. Збірник наукових праць (*питання теорії та історії культури, мистецтвознавства*). Київський національний університет культури і мистецтв. Київ: <http://culture-art-knukim.pp.ua/>

Культура України. Серія: Мистецтвознавство. Збірник наукових праць (*мистецтвознавство*). Харківська державна академія культури. Харків: <http://ku-khsac.in.ua/>

Мистецтвознавство України. Щорічний науковий журнал (*культурологія, мистецтвознавство, архітектура*). Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Київ: <http://mystukr.mari.kiev.ua/>

Мистецтвознавчі записки. Збірник наукових праць (*мистецтвознавство, художня культура*). Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ: <http://journals.uran.ua/mz>

МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. Збірник наукових праць з мистецтвознавства і культурології (*мистецтвознавство, архітектура*). Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Київ: <http://www.mari.kiev.ua/science/scientific-publications/mist-art-history-modernity-theory>

Народна творчість та етнологія. Науковий журнал (*питання історії та*

теорії етнології, фольклору та народного мистецтва). Національна академія наук України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Національної академії наук України. Київ: <https://nte.etnolog.org.ua/>

Народознавчі зошити: Серія мистецтвознавча. Науковий журнал (*питання мистецтвознавства та інших аспектів народознавчої науки*). Національна академія наук України, Інститут народознавства Національної академії наук України. Львів: <http://nz.lviv.ua/>

Студії мистецтвознавчі. Науковий журнал (*архітектура, мистецтво*). Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ: https://sm.etnolog.org.ua/download/2020_1-2.html

Сучасне мистецтво. Збірник наукових праць (*мистецтвознавство, сучасне мистецтво, культурологія*). Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Київ: <http://sm.mari.kiev.ua/>

Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. Збірник наукових праць (*мистецтвознавство, культурологія, архітектура*). Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Київ: <http://www.mari.kiev.ua/science/scientific-publications/modern-problems-of-research-restoration-and-preservation-of-cultural-heritage>

Сучасні проблеми художньої освіти в Україні. Збірник наукових праць (*мистецтвознавство, культурологія, художня освіта*). Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Київ: <http://www.mari.kiev.ua/science/scientific-publications/contemporary-problems-of-art-education-in-ukraine>

Текст і образ: Актуальні проблеми історії мистецтва. Науковий електронний журнал (*історія мистецтва в історичному та культурному контексті; проблеми взаємодії візуального образу та історичного наративу в будь-яких культурах від найдавніших часів до сьогодення*). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ: <https://txim.history.knu.ua/issue/view/121>

Українська академія мистецтва. Збірник наукових праць (*архітектура, мистецтво*). Київ. Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури: <https://naoma-science.kiev.ua/index.php/journal>

Українська культура: Минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство. Фаховий науковий збірник (*мистецтвознавство*). Рівненський державний гуманітарний університет, Інститут культурології Національної академії мистецтв України. Рівне: <https://kulturologiya.rv.ua/%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0>

[%B8%D0%BA%D0%B8/itemlist/category/7](#)

Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії. Збірник наукових праць (проблеми теорії та історії розвитку в галузі музикознавства, театрознавства, кінознавства, образотворчого мистецтва та архітектури). Національна академія наук України, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Національної академії наук України. Київ: <https://um.etnolog.org.ua/zmist.html>

Український мистецтвознавчий дискурс (*культура, мистецтво*). Національний авіаційний університет, Київ. Видавничий дім «Гельветика», Одеса. Дизайн, образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація: <http://uad-jrnl.nau.in.ua/index.php/uad>

Художня культура. Актуальні проблеми. Науковий вісник (*мистецтвознавство*). Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України, Державний центр театального мистецтва імені Леся Курбаса: Київ: <http://hudkult.mari.kiev.ua/>

Art and Design: Науковий журнал. Київ. Національний університет технологій та дизайну: <https://artdesign.knutd.edu.ua/archiv/>

Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Теорія культури і філософія науки (*філософія, філософські науки*). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків: <https://periodicals.karazin.ua/thcphs>

Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філософія. Філософські перипетії (*філософія, філософські науки*). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Харків: <https://periodicals.karazin.ua/philosophy>

Філософська думка. Український науково-теоретичний часопис (*філософія, філософські науки*). Національна академія наук України, Інститут філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України. Київ: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/issue/view/58>

2. Енциклопедичні видання, словники, довідники

Безклубенко С. Д. Мистецтво: Терміни та поняття: Енциклопедичне видання: У 2 т. Т. 1: А–Л. Київ: Інститут культурології Академії мистецтв України, 2008. 239 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2968>

Безклубенко С. Д. Мистецтво: Терміни та поняття: Енциклопедичне видання: У 2 т. Т. 2: М–Я. Київ: Інститут культурології Академії мистецтв України, 2010. 255 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2969>

- Беньямін В. Мистецький твір у добу своєї технічної відтворюваності; [пер. з нім. Ю. Рибачука]. Вибране. Львів: Літопис, 2002. С. 53–97. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Benjamin_Walter/Vybrane_zbirka.pdf
- Вишеславський Г. А., Сидор-Гібелінда О. В. Термінологія сучасного мистецтва. Означення, неологізми, жаргонізми сучасного візуального мистецтва. Париж: Майстерня книги, 2010. 416 с.
- Дизайн: Словник-довідник / за ред. М. І. Яковлева. Київ: Фенікс, 2010. 382 с.
- Енциклопедія постмодернізму; [пер. з англ. В. Шовкун] / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора. Київ: Основи, 2003. 503 с.
- Кунцман П., Буркард Ф.-П., Відман Ф. Філософія: dtv-Atlas; [пер. з нім. В. Б. Демидченка]. Київ: Знання-Прес, 2002. 270 с.
- Літературознавча енциклопедія: У 2 х т. Т. 1: А–Л / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: Академія, 2007. 608 с. URL: http:// chtyvo.org.ua/authors/Kovaliv_Yurii/Literaturo_znavcha_entsyklopediia_U_dvokh_tomakh_T_1/
- Літературознавча енциклопедія: У 2 х т. Т. 2: М–Я / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: Академія, 2007. 624 с. URL: http:// chtyvo.org.ua/authors/Kovaliv_Yurii/Literaturo_znavcha_entsyklopediia_U_dvokh_tomakh_T_2/
- Літературознавчий словник-довідник / ред. кол. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. Київ: Академія, 2007. 751 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovyk-dovidnyk.pdf
- Нелюба А. М. Словник образотворчого мистецтва. Харків: [б. в.], 1996. 167 с.
- Ничкало С. А. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. Київ: Либідь, 1999. 207 с.
- Образотворче мистецтво: Енциклопедичний ілюстрований словник-довідник / упоряд. А. М. Пасічний. Київ: Факт, 2007. 678 с.
- Пасічний А. М. Образотворче мистецтво. Словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 216 с. URL: <https://bohdan-books.com/upload/iblock/bc9/bc99ff2a2e304549ab8a31a4e5b01399.pdf>
- Петрушенко О. П. Словник з естетики. Львів: Магнолія-2006, 2015, 353 с.
- Сотська Г., Шмельова С. Словник мистецьких термінів. Херсон: Стар, 2016. 52 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/>
- Тимофієнко В. І. Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття. Київ: Видавництво Інституту проблем сучасного мистецтва, 2002. 472 с.
- Українська Літературна Енциклопедія: В 5 т. / відповід. ред. І. О. Дзеверін. Київ: Головна редакція УРЕ ім. М. П. Бажана, Т. 1–3. 1988–1995. URL: <https://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule.htm>
- Філософський енциклопедичний словник / гол. редкол. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
- Шмагалю Р. Т., Гнатишин І. Л. Словник педагогіки художньої культури та менеджменту мистецтва: Терміни, поняття, дефініції. Львів: ЛНАМ, 2012. 159 с.

3. Рекомендована література

- Абисова М. А., Шоріна Т. Г. Параестетичні трансформації сучасних «арт-практик»: На прикладі спесімен-арта. *Філософські обрії*. 2019. № 42. С. 223–226. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FiloFilo_2019_42_57
- Адо П. Покривало Ізиди. Нарис історії ідеї Природи; [пер. з фр. О. Йосипенко]. Київ: Новий Акрополь, 2016. 470 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Ado_Pier/Pokryvalo_Izidy_Narys_istorii_idei_Pryrody/
- Адорно Т. Теорія естетики; [пер. з нім. П. Таращук]. Київ: Основи, 2002. 518 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Adorno_Teodor/Teoriia_estetyky/
- Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. 634 с. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Zubrytska_Mariia/Antolohiia_svitovoi_literaturno-krytychnoi_dumky_XX_st/
- Астрахан Н. І. Художня філософія мистецтва у романі Оскара Вайльда «Портрет Доріана Ґрея». *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2016. IV (17). С. 11–16. URL: https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/fil_iv_17__78.pdf
- Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція; [пер. з фр. В. Ховхуна]. Київ: Основи, 2004. 230 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Jean_Baudrillard/Symuliakry_i_symuliatsiia/
- Бондаревська І. А. Некрасиве мистецтво. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2016. № 180. С. 12–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfr_2016_180_4
- Бондаревська І. А. Темпоральність прекрасного. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2015. № 167. С. 3–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAfr_2015_167_3
- Возняк Т. Мистецтвознавчі есе I. Київ: Дух і Літера, 2020. 258 с. URL: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/Mystectvoznachchi-esel-Mystectvoznachchi-esel1-zmist.htm>
- Возняк Т. Мистецтвознавчі есе II. Київ: Дух і Літера, 2022. 254 с. URL: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/Vozniak/Mystectvoznachchi-esel2-Mystectvoznachchi-esel2-zmist.htm>
- Гатальська С. М. Філософія культури: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Либідь, 2005. 328 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Hatalska_S/
- Гейзінга Й. Номо Ludens; [пер. з англ. О. Мокровольського]. Київ: Основи, 1994. 250 с. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Heizynha_Yohan/Homo_Ludens/
- Гейне Г. Про художню творчість; [пер. з нім.]. Київ: Мистецтво, 1974. 360 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Heinrich_Heine/Pro_khudozhniu_tvorchist/
- Герменевтика і проблеми літературознавчої інтерпретації: Монографія / за редакцією Р. Т. Гром'яка. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2006. 286 с. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9138/1/Germenevtuka_monograf

- Головей В. Ю. Естетичний вимір сакрального світовідношення. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. 2014. № 16. С. 96–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufn_2014_16_19
- Головей В. Ю. Платонівська критика мистецтва в контексті становлення дискурсу репрезентацій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Філософські науки*. 2014. № 780. С. 70–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPFN_2014_780_14
- Головей В. Ю. Поняття символу в контексті європейської філософсько-естетичної традиції. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2015. Вип. 4. С. 40–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2015_4_10
- Головей В. Ю. Сакральне в мистецтві: Проблеми образотворчої репрезентації. Монографія. Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2012. 419 с.
- Головей В. Ю. Теорія символічного образу у богослов'ї Псевдо-Діонісія Ареопагіта та Максима Сповідника. *Релігія та соціум*. 2015. № 1–2. С. 20–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2015_1-2_5
- Головей В. Ю. Феноменологічна та онтологічна специфіка сакрального мистецтва. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*. 2014. Вип. 706–707. С. 289–293. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_fil_2014_706-707_57
- Горбань Р. А. Архетип слова у свідомості української нації як історичної особи. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: Національний та інтернаціональний аспекти*: Збірник наукових праць / за заг. ред. д. філос. н. Журби М. А. Montreal: CPM «ASF», 2019. Р. 11–14.
- Горбань Р. А. Богословсько-філософська концепція діалогу Церкви і митців св. Івана Павла II у контексті персоналістичного дискурсу та реалізації душпастирського покликання. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. 2022. Вип. 29. С. 108–134. DOI: <https://doi.org/10.30970/PHS.2022.29.12>
- Горбань Р. А. Есхатологічна етика і проблеми дегуманізації культури у творчості Миколи Бердяєва та Станіслава Лема. *Науковий вісник Чернівецького університету*: Збірник наукових праць. Вип. 534–535. Філософія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. С. 146–150.
- Горбань Р. А. Етнорелігійний контекст активно-творчої есхатології, комюнаторного персоналізму та концепції культурної творчості Миколи Бердяєва. *Мультиверсум. Філософський альманах*: Збірник наукових праць. Вип. 1 (129) / гол. ред. В. В. Лях. Київ: Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, 2014. С. 99–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Multi_2014_1_10
- Горбань Р. А. Концепція профетичної філософії М. Бердяєва. *International scientific conference «History, political science, philosophy and sociology: European development direction»*: conference proceedings, July 16–17, 2021. Riga (Latvia):

Izdevniecība «Baltija Publishing», 2021. P. 79–83.

Горбань Р. А. Любов як міметично-вітальна енергія особи у філософсько-літературному дискурсі Лесі Українки. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософські науки*. Вип. 22. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. С. 87–99. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_philos_2019_22_11

Горбань Р. А. Микола Бердяєв і Жак Марітен про конфлікт християнства і гуманізму та шляхи вирішення цивілізаційної кризи. *Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: Національний та інтернаціональний аспекти*: Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Монреаль, 30–31 грудня 2017 р.): Збірник наукових праць. Монреаль (Канада): СРМ «ASF», 2017. С. 23–28.

Горбань Р. А. Обґрунтування філософії як особливого виду мистецтва в персоналістичному дискурсі Миколи Бердяєва. *Суспільні науки: Напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 16–17 липня 2021 р.). Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2021. С. 37–41.

Горбань Р. А. Онтологічний зв'язок творчості й нації в персоналістичній інтерпретації Євгена Маланюка. *Актуальні питання суспільних наук: Наукові дискусії*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 16–17 серпня 2019 р.). Київ: ГО «Київська наукова суспільнознавча організація», 2019. С. 55–59.

Горбань Р. А. Персоналістичний зв'язок творчої особи з нацією як протидія деперсоналізації та денаціоналізації. *Актуальні наукові дослідження різноманітних соціальних процесів сучасного суспільства*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 13–14 вересня 2019 р.). Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2019. С. 31–35.

Горбань Р. А. Релігія милосердя і релігія купівлі-продажу – християнство в інтерпретації Лесі Українки. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. Вип. 23. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019. С. 19–29. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2019_23_5

Горбань Р. А. Слово як модус особового існування української нації в інтерпретації Сергія Кримського. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія: Філософія*. Вип. 806. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2018. С. 124–131.

Горбань Р. А. Співвідношення культури і релігії з персоналістичного погляду Чеслава Станіслава Бартніка. *Роль суспільних наук у процесі розвитку суспільства в умовах сьогодення*: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 15–16 вересня 2017 р.). Дніпро: НО «Відкрите

суспільство», 2017. С. 73–76.

Горбань Р. А., Горбань В. М., Витвицька Е. Р. Теоретико-методологічні засади богослов'я культури в історіософії Миколи Бердяєва. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2022. № 2. С. 99–114. DOI: <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2022.2.13>

Гундорова Т. І. Кітч і література. Травестії. Київ: Факт, 2008. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/19558347/>

Гундорова Т. І. Модернізм після постмодерну: Інші модернізми. URL: <https://www.academia.edu/5098737/>

Гундорова Т. І. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодернізм: Монографія. Київ: Критика, 2013. 341 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001862>

Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. Вибрані твори; [пер. з нім.]. Київ: Юніверс, 2001. 288 с.

Деріда Ж. Письмо та відмінність; [пер. з фр. В. Шовкуна]. Київ: Основи, 2004. 602 с.

Джеймісон Ф. Постмодернізм і суспільство споживання; [пер. с англ.]. *Незалежний культурологічний часопис «І»*. 2000. № 19. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/jameson.htm>

Дротенко В. І. Семіотика іконопису та стилістика ікони в контексті культурно-мистецької традиції. *Молодий вчений*. 2021. № 3 (91). С. 135–140. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-30>

Дротенко В. І. Філософія мистецтва як пошук специфіки естетичного. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. 24 (121). С. 101–110. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.08.2022.011>

Еліаде М. Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання. Есеї з компаративних релігій; [пер. з англ. В. Сахно]. *Еліаде М. Мефістофель і Андрогін*. Київ: Основи, 2001. С. 468–569.

Естетика: Навчальний посібник / за ред. Л. Т. Левчук. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 520 с.

Естетика: Навчальний посібник / за ред. В. О. Лозового. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 208 с.

Естетика: Навчальний посібник для педагогів / за ред. Т. І. Андрущенко. Київ: МП Леся, 2014. 613 с.

Іван Павло II. Послання Папи Івана Павла II до мистців. *Послання Папи Івана Павла II; [пер. з англ. М. Зубрицька та ін.] / ред. Г. Дидик-Меуш*. Львів : Літопис: Центр гуманітарних досліджень Львівського національного університету, 2001. С. 185–215.

Косаревська Р., Левченко О., Третяк Ю. Квантова семіотика та особливості її застосування до формування об'єктів дизайну, архітектури і мистецтва. *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*. 2022. № 64. С. 63–82. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.64.63-82>

- Кравчук О. О., Гуменюк Т. К. Національноорієнтована самоідентифікація митця (на прикладі творчого шляху Соломії Крушельницької та Михайла Кречка). *Питання культурології*. 2022. № 40. С. 44–53. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.40.2022.269354>
- Левченков Д. О. Естетичний семіозис в образотворчому мистецтві: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.08 – естетика / НАН України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. Київ, 2016. 20 с.
- Лернер Ж. Акупунктура міста; [пер. К. Скальська]. Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. 160 с.
- Лессінг Г.-Е. Лаокоон; [пер. з нім. Є. О. Поповича]. Київ: Мистецтво, 1968. 292 с. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Lessinh_Hothold_Efraim/Laokoon/
- Лісова Н. «Філософія серця» українського мистецтва довілля. *Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва»*. 2022. № 31. С. 76–82. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.33838/naoma.31.2022.76-82>.
- Література на полі медій. Збірка наукових праць відділу теорії літератури та компаративістики Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України / ред. Гундорова Т. І., Сиваченко Г. М. Київ: [б. в.], 2018. 633 с. URL: <file:///C:/Users/admin/Downloads/61389068.pdf>
- Ліфінцева О. Понятійні конструкції терміна «творчість» у культурологічному аспекті. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 64–68. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2022.262214>
- Макушин Ю. А. Релігія як джерело мистецтва. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія: Педагогіка. 2011. Т. 173. Вип. 161. С. 133–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2011_173_161_29
- Макушин Ю. А. Філософські теорії про мистецтво і світогляд митців. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія: Педагогіка. 2010. Т. 123. Вип. 110. С. 160–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2010_123_110_30
- Маркузе Г. Структура інстинктів і суспільство: Філософське дослідження вчення Зигмунда Фрейда; [пер. з нім. О. Юдін]. Київ: Ніка-Центр, 2010. 248 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Marcuse_Herbert/Struktura_instynktiv_i_suspilstvo_Filosofske_doslidzhennia_vchennia_Zygmunda_Froida/
- Матвієнко О. Художник як соціальний феномен: Проблема змістовних імперативів. *Релігія та Соціум. Міжнародний часопис*. 2017. № 3–4 (27–28). С. 218–224. URL: <http://www.sociology.chnu.edu.ua/res//sociology/relioc18.pdf>
- Мерло-Понті М. Феноменологія сприйняття [пер. з фр. О. Йосипенко, С. Йосипенко]. Київ: Український центр духовної культури, 2001. 552 с. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Merleau-Ponty_Maurice/
- Мірчук І. Естетика. Мюнхен: Український Вільний Університет, 2003. 108 с. URL: <http://diasporiana.org.ua/miscellaneous/12191-mirchuk-i-estetika/>
- Мокляк Л. І., Покотило Г. М. Мистецтво як духовне підґрунтя самовизначення

- нації у глобалізованому світі. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. 2017. № 1 (25). С. 113–116. DOI: <https://doi.org/10.18372/2412-2157.25.12639>
- Мусієнко Н. Мистецтво і політика. Київ: Видавничий дім «Скарби», 2002. 160 с. URL: http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Moussienko_Mysteztvo_i_polityka.pdf
- Мусієнко Н. Мистецтво Майдану / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: Р. К. Майстер-принт, 2015. 96 с. URL: http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Moussienko_MAIDAN_ART.pdf
- Овчарук О. В. Творча особистість у вимірах феномену національно-культурної пам'яті. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: Науковий журнал*. 2022. № 2. С. 23–29. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2022.262197>
- Онiщенко О. І. Художня творчість: Проект некласичної естетики. Київ: Інститут культурології Академії мистецтв України, 2008. 232 с. URL: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2971>
- Петрова О. Сміх, автор, твір: З української візуальності 1960–2000-х / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: Фенікс, 2022. 240 с. URL: http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Petrova-2022_laugh_author_work_fragments.pdf
- Петрова О. Третє Око: Мистецькі студії. Монографічна збірка статей / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: Фенікс, 2015. 480 с. URL: http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Petrova_TRETYE_OKO.pdf
- Після філософії: кінець чи трансформація? [пер. з англ.] / упоряд. К. Байнес. Київ: Четверта хвиля, 2000. 432 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Taylor_Charles/Pislia_filosofii_Kinets_chy_transformatsiia7/
- Потебня О. О. Естетика і поетика слова: Збірник / упоряд., вступ, приміт. І. В. Іваньо, А. І. Колодної. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Potebnia_Oleksandr/Estetyka_i_poetyka_slova/
- Протас М. Мистецтво посткультури: тенденції, ризики, перспективи / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: ІПСМ НАМ України, 2020. 432 с. URL: http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Protas_POSTCULTURE-ART.pdf
- Рікер П. Конфлікт інтерпретацій. *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. С. 227–242. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Zubrytska_Mariia/Antolohiia_svitovoi_literaturno-krytychnoi_dumky_XX_st/
- Самчук О. О. Ідентичність митця в контексті синергетичної парадигми. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Культурологія*. 2016. № 17. С. 327–329. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2016_17_40

- Самчук О. О. Синергетика мистецтва: дефініції та принципи її трансформації. *Софія*. 2017. № 2. С. 39–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sophia_2017_2_13
- Самчук О. О. Традиція та інновація у філософії мистецтва. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Культурологія*. 2017. № 18. С. 245–246. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2017_18_66
- Самчук О. О. Філософія мистецтва та громадянське суспільство: специфіка єдності. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Культурологія*. 2015. № 16. С. 329–330. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoakl_2015_16_39
- Сантаяна Дж. Витлумачення поезії та релігії; [пер. з англ.]. Львів: Ініціатива, 2003. 288 с. URL: <http://1576.ua/books/7230>
- Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України XX–XXI століть / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: ВХ[студіо], 2008. 188 с. URL: <http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Sydorenko.pdf>
- Скальська Д. Візуальне мистецтво у видовій специфіці мистецтв. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 24. 2019. № 2. С. 40–45. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/24.176796>
- Скринник-Миська Д. Аналітична естетика як світоглядне підґрунтя сучасного мистецтва. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2016. № 28. С. 80–93. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.51647>
- Смирна Л. В. Століття нонконформізму в українському візуальному мистецтві: Монографія / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: Фенікс, 2017. 480 с. URL: <http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Smyrna-2017-pages-1-47.pdf>
- Стебельський Б. І. Ідеї і творчість. Торонто: Гомін України, 1991. 353 с. URL: <http://diasporiana.org.ua/literaturoznavstvo/7110-stebelskiy-b-ideyi-i-tvorchist/>
- Тейлор Ч. Секулярна доба; [пер. з англ. О. Панич]. Київ: Дух і Літера, 2013. 664 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Taylor_Charles/Sekuliarna_doba_Knyha_1/
- Тен І. Фільософія штуки; [пер. О. Барвінський]. Львів: Українсько-руська Видавнича Спілка, 1902. 99 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Ten_Ippolit/Filosofia_shtuky/
- Тормахова А. М. До проблеми взаємодії мистецтва та політики в контексті сучасної культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 64–68. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2022.262208>
- Тормахова А. М. Культурне мапування як інструмент аналітики стратегій трансформації міста. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2021. № 21. С. 61–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmd_u_fks_2021_21_9
- Тормахова А. М. Мистецькі практики під час війни: Український вимір. *Українська культура: Минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. 2022. № 41. С. 71–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrk_2022_41_13

- Тормахова А. М. Перформатизм Рауля Ешельмана: Концептуалізація соціокультурних практик. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. 2014. № 4. С. 33–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_FP_2014_4_10
- Тормахова А. М. Сучасний музей як простір художнього експерименту: Досвід the museum of modern art (мома). *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. 2021. № 39. С. 76–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrk_2021_39_14
- Тузов В. О. Історичний контекст культуротворчих інновацій. Київ: Інтерсервіс, 2013. 144 с. URL: http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Tuzov_Block.pdf
- Фаулз Дж. Арістос; [пер. з англ. В. Мельника]. Вінниця: Тезис, 2003. 340 с.
- Фізер І. Філософія літератури / за наук. ред. В. Моренця. Київ: НаУКМА; Аграр Медіа Груп, 2012. 217 с.
- Фрай Н. Великий код: Біблія і література; [пер. з англ. І. Старовойт]. Львів: Літопис, 2010. 362 с.
- Фрюст М., Тринкс Ю. Філософія; [пер. з нім. В. Кебуладзе]. Київ: Дух і Літера, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. 544 с.
- Чепелик О. В. Взаємодія архітектурних просторів, сучасного мистецтва та новітніх технологій, або Мультимедійна утопія / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: Хімджест, 2009. 272 с. URL: http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/Chepelyk_Vzayemodiya_arxitekturnyx_prostoriv.pdf
- Чумаченко О. П. Образотворча складова феномену «entertainment»: Мистецтвознавчі параметри осмислення. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 122–126. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2022.262229>
- Шелюто В. М. Естезис сакрального: Монографія. Луганськ: Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, 2007. 275 с.
- Шіллер Ф. Естетика; [пер. з нім. Б. М. Гавришкова]. Київ: Мистецтво, 1974. 360 с. URL: <https://toloka.to/t95137>
- Щербань О. О. Символічна функція художнього образу. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Філософія. Психологія. Педагогіка. 2010. № 2. С. 65–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_fpp_2010_2_12
- Юр М. В. Авторська модель мистецтва в науковому дискурсі. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2021. № 2. С. 58–70. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2021.2.6>
- Яковець І. О. Візуальні мистецтва в контексті розвитку культури інформаційного суспільства. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2014. № 1. С. 121–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2014_1_24
- Ярмусь С. Муза як категорія духовності. Ярмусь С. Духовність українського народу: Короткий орієнтаційний нарис. Вінніпег: Товариство «Волинь», 1983.

C. 115–147.

Eko U. Sztuka; [tłum. P. Salwa, M. Salwa]. Kraków: Wydawnictwo M, 2008. 305 s.

Gorban Richard. Creativity as a way of being of a nation (personalistic aspect). *Skhid. Analytic and informative journal. Philosophical sciences*. 2019. № 3 (161), May-June. P. 29–33.

Gorban Richard. Dialogueness – A Determinant Attribute of Philosophical, Artistic and Religious Consciousness of Pope John Paul II. *Journal of Religious & Theological Information*. Vol. 20 (4). 2021. P. 138–155. (USA, Taylor & Francis (Scopus)).

ISSN: 1047-7845E, ISSN: [1528-6924](#)

DOI: <https://doi.org/10.1080/10477845.2021.1979303>

Gorban Richard. Prophetic Philosophy of Mykola Berdyaev as the Art of Understanding in the Context of Global Crisis. *Journal of Religious & Theological Information*. Vol. 20 (1). 2021. P. 10–22. (USA, Taylor & Francis (Scopus)).

ISSN: 1047-7845, [1528-6924](#)

DOI: <https://doi.org/10.1080/10477845.2020.1864884>

Gorban Richard. The ‘Magic Mirror’ Metaphor as a Philosophical Concept of Holistic Reality: Lesia Ukrainka’s Forest Song and Patrick Süskind’s The Story of Mr Sommer. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*. Vol. 12 (1). 2022. P. 297–332. (Web of Science Core Collection).

ISSN: [1303-8303](#)

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.18491/beytulhikme.1851>

Gorban Richard. Personalistic View of John Paul II on the Humanizing Function of Art in the Context of Dialogue between the Church and Artists. *The Person and the Challenges. The Journal of Theology, Education, Canon Law and Social Studies Inspired by Pope John Paul II*. Vol. 12 (2). 2022. P. 53–67. (Web of Science Core Collection).

Online ISSN: 2391-6559, Print ISSN: 2083-8018

DOI: <https://doi.org/10.15633/pch.12204>

Gorban Richard. Truth, Good and Beauty: Categories of Mykola Berdyaev’s Eschatological Metaphysics, as an Alternative to the Value Chaos of Contemporaneity. *Beytulhikme: An International Journal of Philosophy*. Vol. 11 (2). Jun, 2021. P. 713–733. (Web of Science Core Collection).

ISSN: [1303-8303](#)

DOI: <https://doi.org/10.18491/beytulhikme.1711>

Kuspid D. Koniec Sztuki; [tłum. J. Borowski]. Gdańsk: Muzeum Narodowe w Gdańsku, 2006. 208 s.